

Elżbieta Jeżewska

Vistulana w zbiorach Muzeum Okręgowego w Sandomierzu

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 15, 335-348

1986/1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ELŻBIETA JEŻEWSKA

VISTULANA W ZBIORACH MUZEUM OKRĘGOWEGO W SANDOMIERZU

Muzeum Okręgowe w Sandomierzu od 1981 r. planowo gromadzi dzieła sztuki z zakresu malarstwa i rysunku, grafiki oraz rzeźby o tematyce wiślanej, obrazujące nie tylko najbliższy sandomierskiemu muzeum region, ale i tereny leżące wzdłuż całego biegu Wisły, jak również ją samą.

Gromadzenie tychże prac, tworzących już w zasadzie zespół, jest konsekwencją narodzin koncepcji z przełomu lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych — utworzenia w Polsce muzeum poświęconego Wiśle¹, najważniejszej arterii wodnej nierozzerwalnie związanej z historią naszego kraju i narodu. Tego rodzaju idea posiada, jak wiadomo, liczne odpowiedniki w kulturze europejskiej. By ograniczyć się jedynie do niej, wspomnę starożytne fascynacje greckim Meandrem, rzymskim Tybrem; w czasach nam bliższych: Dunajem, Renem, rzekami Francji, Tamizą, wschodnią Wołgą czy Dnieprem. Przy czym artyści, a wśród nich malarze, odegrali niepoślednią rolę w uwiecznieniu tych „żywiółów”. Stąd i spora część naszej narodowej spuścizny artystycznej wiąże się chociażby właśnie z Wisłą. W literaturze znalazło to koronny wyraz w *Wiśle* Stefana Żeromskiego², w malarstwie i grafice zaś w licznie znaczącej od przełomu XIX i XX w. grupie pejzaży różnych autorów.

O Muzeum Wisły ubiegało się kilka miast nadwiślańskich, w ich gronie również Sandomierz proponując lokalizację tej instytucji w zabytkowym zamku, po jego renowacji³. Ostatecznie Muzeum Wisły, jak wiemy, w 1984 r. otwarto w Tczewie, czyli nad dolną Wisłą. Sądzić należy, że decyzja ta sprzyjać będzie całościowemu traktowaniu zjawisk z Wisłą związanych.

Jednakże w Sandomierzu nie zrezygnowano z artystycznej ekspozycji dzieł sztuki poświęconych Wiśle, dążąc w kolekcjonowaniu do akcentowania naturalnych i historycznych związków Sandomierza z tą rzeką. Zainteresowanie lokalnego środowiska

---

¹ Na podstawie materiałów archiwalnych Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.

² W środowisku artystycznym od ok. 1900 r. na sposób romantyczny Wisłę zwano polskim Skamandrem, por. m. in. A. N. Nowaczyński, *Greckie tragedie St. Wyspiańskiego*, „Nowości Literackie”, t. XIII, Warszawa-Lwów 1909, s. 9.

³ Por. materiały archiwalne, op. cit.; także R. Burzyński, *Wisła dziś — jutro*, Warszawa 1977, s. 73.

problematyką wiślaną zaowocowało również w formie konkursu ogłoszonego przez Biuro Wystaw Artystycznych w Sandomierzu pt. „Wisła w sztuce współczesnej”, rozstrzygniętego w 1985 r.

Zgromadzona dotychczas w sandomierskim muzeum ikonografia Wisły, a także wyniki jej poszukiwań w innych muzeach i w zbiorach polskich pozwalają m.in. wyodrębnić trzy typy przedstawień Wisły bez względu na technikę wykonania prac:

a. panoram konkretnych miejscowości nad Wisłą leżących; wśród nich są zarówno pejzaże „czyste”, jak i wzbogacone sztafażem w ujęciu rodzajowym z Wisłą jako motywem dobitniej identyfikującym prezentowaną okolicę;

b. krajobrazów, na których rzeka jest motywem głównym, żywiołem o indywidualnym obliczu, niekiedy zespolonym z ludźmi: flisakami, piaskarzami, rybakami itp.;

c. symboli i alegorii Wisły.

O ile pierwszy typ kreacji artystycznej pojawił się chronologicznie rzecz biorąc najwcześniej, bo w okresie renesansu i przeważał do XIX w. — jest zresztą nadal kontynuowany — to drugi typ rozwinął się dopiero po doświadczeniach malarstwa doby romantyzmu z jednej strony a impresjonizmu z drugiej strony. Trzeci rodzaj kompozycji, „znaki” i alegorie Wisły, występowały do czasów nam współczesnych najrzadziej; najwymowniejszym z nich jest znak Rodła opracowany graficznie przez Janinę Kłopocką w 1932 r.⁴ Istnieją oczywiście dzieła pośrednie w swej wymowie. Zabarwienia symbolicznego przydają im tytuły autorskie zwracając uwagę na wielowarstwowość treściową danej kompozycji.

W sandomierskim muzeum do pierwszej z wyodrębnionych kategorii prac artystycznych należą m.in. dwa wielokrotnie opisywane najstarsze widoki Sandomierza widzianego zza Wisły, tj. z prawego jej brzegu, wykonane w technice miedziorytu — późnorennesansowa (a ściślej manierystyczna) panorama z ok. 1600 r.⁵ według rysunku zachowanego w Museum für Kunst und Kulturgeschichte der Hansestadt w Lubece oraz panorama barokowa z połowy XVII w. Swiddego według rysunku Dahlbergha. W obu wypadkach wstęga Wisły jest ważnym elementem owych „scjencyficznych” widoków, zinterpretowana przede wszystkim jako trwała niezmienna „cecha” Sandomierza, miasta nadwiślańskiego, warownego, z przystanią itp. Trwałość Wisły jako składnika przedstawionego krajobrazu oddaje harmonizujący ze stylem tych strefowo zbudowanych kompozycji horyzontalizm wstęgi rzeki, na panoramie barokowej niczym nie „przełamany”.

Ukształtowany w nowożytnym okresie wspomniany powyżej typ panoramy jest do dzisiaj chętnie przez plastyków kontynuowany. Np. podobnie ujął Sandomierz w 1952 r. ceniony w sandomierskim środowisku artysta malarz Jan Mazurkiewicz na olejnym nokturnie *Sandomierz o zmierzchu*.

Do pokrewnej grupy widoków w sandomierskim muzeum należą m.in. litografie Maksymiliana Fajansa według rysunków Napoleona Ordy, wchodzące w skład *Albumu widoków Polski* z lat osiemdziesiątych XIX stulecia, obrazujące Warszawę i Płock, miasta widziane jakby z pokładu statku płynącego po rzece, punkt obserwatora znajduje się bowiem tuż nad lustrem wody. Natomiast jakby wykadrowane z rozleglejszych panoram wydają się być m.in. widoki zamku w Sandomierzu od strony Starorzecza Wisły na akwafortcie Wacława Waśkowskiego *Sandomierz nad Wisłą I* i na

⁴ Por. Janina Kłopocka autorka Rodła. *Wystawa grafiki na 50-lecie zaślubin Rodła z Wisłą 1934–1964*. Katalog CBWA, Warszawa 1984, s. 20 i in.

⁵ Patrz katalog wyszczególnionych w artykule prac.

szkicach tuszem Marii Dawskiej z lat pięćdziesiątych, na olejnym obrazie Jana Świderskiego *Sandomierz*, jak również na impresjonistycznej w technice olejnej pracy Czesława Rzepińskiego *Klasztor Norbertanek w Krakowie* z 1979 r. Ostatni z wyszczególnionych pejzaży skłania do zwrócenia uwagi na sposób malarskiej interpretacji samej wody przez artystów w ramach określonych kierunków sztuki.

W kolekcji muzeum w Sandomierzu znajdują się także obrazy ilustrujące zależności między „łędem” a samą rzeką w obrębie szeroko rozumianego tematu, jakim jest pejzaż wiślany. Do nich należy olejny *Pejzaż z Kazimierza nad Wisłą* Władysława Szczepana Szulca z 1911 r. Oglądamy na nim z lotu ptaka, z wysokości Góry Zamkowej, poprzeryzaną łachami błękitną Wisłę płynącą tuż „pod” wysoko zarysowanym horyzontem. Ciemna zieleń roślinności w dolnej partii widoku i jakby otulone nią budowle Kazimierza — mimo że na planie bliższym — wydają się drugoplanowe.

Niejako rozwinięciami widoku Szulca są pejzaże olejne trzech innych artystów plastyków z lat 1930–1950: Stanisława Dawskiego — *Piaskarze na Wiśle* (z lat trzydziestych), z dalekim widokiem lewobrzeżnej Warszawy w tle, Witolda Millera — *Wisła* (z lat czterdziestych), pejzaż zimowy z zabudową Gołdźszowa na horyzoncie i Marii Dawskiej — *Janowiec nad Wisłą* (z 1950 r.). Na ostatnim z nich charakterystyczny maszyn Janowskiego zamku z donżonem jest tylko pretekstem do zaprezentowania w sposób żywiołowo malarski koryta Wisły (muzeum sandomierskie posiada

Ryc. 1. Stanisław Dawski, *Piaskarze na Wiśle*, 1931–1939, poz. kat. 16

również siedem studiów plenerowych, akwarelowych do powyższego motywu, z różnych pór dnia; obraz olejny jest ich syntezą).

Niekiedy Wisła oglądana na różnego rodzaju pejzażach wydaje się płynąć wartko, jest ruchliwa, pełna życia i energii dzięki albo diagonalnemu przedstawieniu jej nurtu — jak np. na litografii Maksymiliana Fajansa *Janowiec nad Wisłą* (z *Albumu widoków...*), na akwarelach Jana Rubczaka *Pejzaż z Tyńca* i Stanisława Fabijańskiego *Klasztor Norbertanek w Krakowie* (z 1920 r.), na olejnym obrazie Witolda Millera *Wisła pod Sandomierzem* (z lat czterdziestych), na rysunku Dawskiej *Wisła w Puławach* (z lat pięćdziesiątych) — albo też dzięki ukazaniu jej biegu, nierzadko z meandrami, w dalekiej perspektywie, co widać na olejnych późnomłodopolskich kompozycjach Stanisława Kamockiego *Widok na Sandomierz* (z lat dwudziestych) i Mieczysława Filipkiewicza *Wisła z Tyńca*, jak również na akwareli Franciszka Turka *Widok na Wisłę z Polany Lea* (z 1928 r.), na pejzażu olejnym Witolda Chomicza *Wisła pod Krakowem* (z 1934 r.) czy na akwaforcie Wacława Waśkowskiego *Wisła pod Sandomierzem* i na rysunku tuszem Dawskiej o tym samym tytule (z lat pięćdziesiątych).

Wreszcie dochodzimy do pejzaży wiślanych powstałych w miejscowościach (bądź obrazujących miejscowości) nieistotnych z punktu widzenia interpretacji tematu. Należy do nich w zbiorach sandomierskich sześć prac olejnych Stanisława Czajkow-

Ryc. 2. Mieczysław Filipkiewicz, *Wisła z Tyńca*, 1921–1929?, poz. kat. 19

Ryc. 3. Stanisław Czajkowski, *Wisła w Kaliszanach*, 1953, poz. kat. 9

skiego z okresu od lat dwudziestych do początku pięćdziesiątych i przeszło dwadzieścia szkiców olejnych Michaliny Krzyżanowskiej z lat po II wojnie światowej, wszystkie niewielkiego formatu, będące wyraźnym wynikiem plenerów. Prace Czajkowskiego, autora kilkudziesięciu obrazów poświęconych Wiśle⁶, oddają rzekę o różnych porach dnia letniego i różnej pogodzie. Sprowadzone są właściwie do wizji dwóch pokrewnych sobie żywiołów: wody i nieba, oddzielonych jedynie wąskim pasmem horyzontu. Każda z prac jest skończona kompozycyjnie, lecz nabierają one istotniejszego sensu prezentowane razem, obok siebie. Ujawnia się wówczas systematyczne dążenie artysty do określonej perfekcji zarówno w syntetyzowaniu motywu, jak i szlifowaniu technicznych środków temu służących. Wisła na każdym z jego pozornie identycznych widoków jest inna: raz wody jej są ciężkie, mętne, nieruchome, innym razem — lekkie, przejrzyste, biegnące drobną falą.

Jedność obu żywiołów — wód Wisły i nieba — obrazują także szkice Krzyżanowskiej, wykonane w okolicach Warszawy, bardzo impresyjne, z pewną nerwowością notujące nieboskłon najczęściej pokryty obłokami oraz ich zarazem odbicie i „uzupełnienie” — urozmaiconą walorowo taflę wiślaną przy rozproszonym świetle.

W omówionych krajobrazach Czajkowskiego i Krzyżanowskiej króluje natura, gra ona barwą, światłem i ciszą. Obecność człowieka zaznaczona jest enigmatycznie i symptomatycznie; pośrednio sygnalizuje ją niekiedy pojawiająca się pusta łódź u brzegu rzeki. Podobnie same łodzie bez sylwetek ludzi notuje Dawski (*Piaskarze na Wiśle*) i Fabijański (*Klasztor Norbertanek...*).

⁶ Por. Stanisław Czajkowski 1878–1954. Katalog CBWA, Warszawa 1980, pozycje różne.

Ryc. 4. Pierre van der Aa, *Sandomierz*, ok. 1700, poz. kat. 1

Obok przedstawień idyllicznych natury muzeum sandomierskie posiada także dzieła sztuki akcentujące generalnie znaczenie Wisły. Do nich należy *Sandomierz* Pierra van der Aa, grafika z ok. 1700 r. ukazująca Wisłę jako szlak komunikacyjny i żywicielkę. Grafika ta jest wprawdzie wzorowana na panoramie Sandomierza z ok. 1600 r., lecz relacja miasto — rzeka wydaje się być odwrócona w stosunku do pierwowzoru: nie miasto zwraca tutaj przede wszystkim uwagę, lecz Wisła, zapelniona postaciami ludzi i zwierząt oraz wodnymi środkami komunikacji.

Do tego samego kręgu tematycznego, aczkolwiek o węższym zakresie programowym, należy *Barka na Wiśle* Ryszarda Gancarza, współczesny obraz olejny z 1983 r. Wisła jako droga, ale w sensie bardziej aluzyjnym, figuruje natomiast na drzeworycie Krystyny Wróblewskiej *Piaskarze na Wiśle* z 1950 r.

Wisła spinająca niczym klamra różne „światy”, różne nacje i kultury żyjące pod jednym niebem, występuje na okazałym olejnym obrazie Stanisława Czajkowskiego *Kirkut z koźą* z lat dwudziestych (prawdopodobnie z pleneru kazimierzowskiego)⁷.

⁷ W pełni symboliczny charakter, o czym wydaje się zasadne w tym miejscu wspomnieć, posiadają m.in. dwie wersje tematu *Świątek nad Wisłą*, dwa obrazy Czajkowskiego, jeden prezentowany w warszawskiej Zachęcie — por. *Stanisław Czajkowski...*, op. cit., malarstwo olejne poz. 201; drugi eksponowany w muzeum w Sandomierzu — por. E. Jeżewska, *Malarstwo Stanisława Czajkowskiego*, Sandomierz 1981, s. 4; obydwą stanowiące swoistą ilustrację sentencji: „Skąd przychodzicie — dokąd zdążacie”.

Ryc. 5. Krystyna Wróblewska, *Piaskurze na Wiśle*, 1950, poz. kat. 39

Ryc. 6. Wł. Stachowicz, *Spichlerz pod Sandomierzem*, k. XIX w., poz. kat. 33

Ryc. 7. Witold Miller, *Most na Wiśle pod Sandomierzem*, 1947, poz. kat. 28

Rzekę namalował artysta tym razem szeroką wstęgą na planie trzecim „za” kirkutem pierwszego planu i linią chat krytych strzechami w głębi.

Do zbioru ikonografii Wisły włączono również wizerunki budowli trwale z tą rzeką związanych mostów i spichlerzy. Za jedno z bardziej interesujących przedstawień spichrza sandomierskiego w zbiorach muzeum w Sandomierzu uznano jego widok akwarelowy w stylu romantycznego realizmu ubiegłego stulecia bliżej nie znanego malarza Wł. Stachowicza⁸.

Jeśli chodzi o mosty, szczególnie jeden z nich — most kolejowy przerzucony przez Wisłę na północ od Sandomierza, odbudowywany po II wojnie światowej — był obiektem wielu studiów plenerowych Witolda Millera.

Na koniec o personifikacji Wisły zrealizowanej w rzeźbie. Jest nią w zbiorach sandomierskich grupa *Wisła i Wawel* Antoniego Kurzawy, odlew gipsowy brązowany (powszechnie znany jest inny egzemplarz tej rzeźby, własność Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu)⁹. Wawel to starzec siedzący na kamiennym tronie, ciężko wsparty

⁸ Artysta o nazwisku Stachowicz, nie ustalonego dotychczas dokładnie imienia, podpisał się czytelnie na omawianej akwarceli: „Wł. Stachowicz” (Władysław?, Włodzimierz?).

⁹ Por. M. Domański, *Poczet wielkich rzeźbiarzy*, Warszawa 1981, s. 56.

Ryc. 8. Antoni Kurzawa, *Wisła i Wawel*, po 1874, poz. kat. 25

na mieczu, w koronie, w zbroi. Wisła przytulona do jego boku jest młodą dziewczyną w krakowskim stroju, z roślinnością wodną w fartuszkach. Para tworząca wielość kontrastów równocześnie. Rzekę pojął zatem artysta jako żywioł wciąż młody, odradzający się świeżością swoich wód, życiodajny. Opisana kompozycja przywodzi także na myśl legendę o księciu Krakę i jego córce Wandzie.

KATALOG

AA van der, Pierre (not. 1700–1750)

1. *Sandomierz*, ok. 1700; miedz.-akwaf. pap., 31 × 37,5, sygn.; nr inw. MS-422/s
Lit.: E. Jeżewska, *Sandomierz w malarstwie i grafice*, Muzeum Okręgowe Sandomierz 1980, s. 8, poz. 5; E. Jeżewska, *Malarstwo i grafika w zbiorach Muzeum Okręgowego w Sandomierzu*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, t. XIV, Kraków 1985, poz. kat. 1.

CHOMICZ Witold (1910–1984)

2. *Wisła pod Krakowem*, 1935; ol. tektura, 124,5 × 119,5, sygn. datow.; nr inw. MS-709/s
Lit.: *Motywy Krakowa z l. 1930–1975 Witolda Chomicza*. Katalog wystawy Muzeum Historycznego m. Krakowa, Kraków 1975, il. 7.

CZAJKOWSKI Stanisław (1878–1954)

3. *Wisła*, 1920; ol. tektura, 26,7 × 35, sygn. datow.; nr inw. MS-643/s
4. *Wisła*, 1920; ol. tektura, 23,5 × 32,3, sygn. datow.; nr inw. MS-661/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski 1878–1954*. Katalog wystawy CBWA, Warszawa 1980, malarstwo olejne poz. 184.
5. *Wisła III*, 1920; ol. tektura, 26,3 × 34,4, sygn. datow.; nr inw. MS-662/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski...*, mal. ol. poz. 185.
6. *Wisła*, 1921; ol. sklejka, 19,6 × 29,3, sygn. datow.; nr inw. MS-639/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski...*, mal. ol. poz. 203.
7. *Kirkut z kozą*, 1921–1929; ol. pł., 65,5 × 122,4, sygn.; nr inw. MS-511/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski...*, mal. ol. poz. 195.
8. *Wisła w Morsku*, 1947; ol. tektura, 21,5 × 26,8, sygn. datow.; nr inw. MS-638/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski...*, mal. ol. poz. 578, il.
9. *Wisła w Kaliszanach*, 1953; ol. tektura, 20,5 × 27, sygn. datow.; nr inw. MS-508/s
Lit.: *Stanisław Czajkowski...*, mal. ol. poz. 683.

DAWSKA Maria (ur. 1909)

10. *Janowiec nad Wisłą*, 1950; ol. tektura, 34 × 48; nr inw. MS-566/s
11. Siedem szkiców do obrazu *Janowiec nad Wisłą*, 1950, akw. pap., wym. 6 szt.: 20,5 × 42, 1 szt. 42 × 20,5, sygn.; nr inw. MS-583 1–7/s
12. *Wisła w Puławach*, 1951; tusz karton, 24,5 × 33, sygn. datow.; nr inw. MS-588 s
13. *Widok na zamek w Sandomierzu*, 1951–1959; tusz karton, 29,5 × 42, sygn.; nr inw. MS-587/s
14. *Widok na zamek w Sandomierzu*, 1951–1959; tusz karton, 29 × 42,5, sygn.; nr inw. MS-591/s
15. *Wisła pod Sandomierzem*, 1951–1959; tusz karton, 24,5 × 33; nr inw. MS-6 s

DAWSKI Stanisław (ur. 1905)

16. *Piaskarze na Wiśle* (Warszawa), 1931–1939; ol. pł. tektura, 27,5 × 35, sygn. datow. nieczytelnie; nr inw. MS-579 s

FABIJAŃSKI Stanisław (1865–1947)

17. *Klasztor Norbertanek w Krakowie*, 1920, akw. tektura, 55 × 85, sygn. datow.; nr inw. MS-647/s

FAJANS Maksymilian (1827–1890)

wg rys. Napoleona Ordy (1807–1883)

18. *Janowiec nad Wisłą, Płock nad Wisłą, Warszawa nad Wisłą*, lit. pap., po 41,5 × 31,5, sygn., z *Albumu widoków Polski*, ok. 1875–1880; nr inw. MS-179 17, 19, 24/s

Lit.: E. Jeżewska, *Malarstwo i grafika...*, poz. 9.

FILIPKIEWICZ Mieczysław (1891–1951)

19. *Wisła z Tyńca*, 1921–1929?; ol. tektura, 20,3 × 23,5, sygn.; nr inw. MS-553/s

GANCARZ Ryszard (ur. 1955)

20. *Barka na Wiśle*, 1983; ol. pł., 75 × 100, sygn. datow.; nr inw. MS-547/s

HÖFNAGEL Jacob (not. 1575–ok. 1630)

21. *Sandomierz*, ok. 1600; miedz. pap., 40,5 × 16 (łącznie z widokiem Biecza), z dzieła G. Brauna *Civitates orbis terrarum* t.VI (I wyd. 1617/1618); nr inw. MS-138/s

Lit.: J. Przała, *Nabytki Muzeum w Sandomierzu*, *Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach*, t. IX, Kraków 1975, s. 408.

KAMOCKI Stanisław (1875–1944)

22. *Widok na Sandomierz*, ok. 1926; ol. tektura, 51 × 68, sygn.; nr inw. MS-80/s

Lit.: J. Przała, *Nabytki...*, s. 408.

KAŃSKI Ryszard (ur. 1939)

23. *Spichlerz w Sandomierzu*, 1969; tusz pap., 29 × 42; nr inw. MS-14/s

Lit.: J. Przała, *Nabytki...*, s. 408–409.

KRZYŻANOWSKA Michalina (1883–1962)

24. Dwadzieścia trzy pejzaże wiślane z okolic Warszawy, szkice po 1956; ol. sklejka lub karton, 31–37 × 40–48; nr inw. MS-651–660/s, MS-697/s, MS-701/s, MS-703/s

KURZAWA Antoni (1842–1898)

25. *Wisła i Wawel*, po 1874; gips zbrojony patynowany brązem, wys. 100; nr inw. MS-505/s

MĄZURKIEWICZ Jan (1886–1978)

26. *Sandomierz o zmierzchu*, 19(5)2; ol. tektura, 34 × 44,5, sygn. datow. nieczytalnie; nr inw. MS-94/s

Lit.: J. Przała, *Nabytki...*, s. 410.

MILLER Witold (1902–1980)

27. *Wisła pod Sandomierzem*, 1947; akw. pap., 36 × 45, sygn. datow.; nr inw. MS-602/s

28. *Most na Wiśle pod Sandomierzem*, 1947; 32 × 38, sygn. datow.; nr inw. MS-634/s

29. *Wisła (Warszawa–Gołędziszów)*, 194(5); ol. pł., 56 × 76, sygn. datow. nieczytelnie; nr inw. MS-627/s

RUBCZAK Jan (1884–1942)

30. *Pejzaż z Tyńca*; ol. akw. pap., 36 × 50, sygn.; nr inw. MS-557/s

31. *Widok na Skalkę zza Wisły*, 1908; akwaf. pap., 25 × 27,5, sygn. datow.; nr inw. MS-704/s

RZEPIŃSKI Czesław (ur. 1905)

32. *Klasztor Norbertanek w Krakowie*, 1979; ol. pł., 60 × 73, sygn.; nr inw. MS-576/s

STACHOWICZ Wł.

33. *Spichlerz pod Sandomierzem*, koniec XIX w.; akw. pap., 50 × 35, sygn.; nr inw. MS-616/s

SWIDDE Willem (ok. 1660–1697)

wg rys. Eryka Dahlbergha (1625–1703)

34. *Panorama Sandomierza*, po 1656; miedz. pap., 29 × 48, z dzieła S. Puffendorfa *De rebus a Carolo Gustavo... Gestis* (I wyd. 1696); nr. inw. MS-504/s

SZULC Władysław Szczepan (notowany 1907–1926)

35. *Pejzaż z Kazimierza nad Wisłą*, 1911; ol. dykta, 49,5 × 76, sygn. datow.; nr inw. MS-502/s

ŚWIDERSKI Jan (ur. 1913)

36. *Widok Sandomierza*; ol. tektura, 27 × 40,5, sygn.; nr inw. MS-562/s

TUREK Franciszek (1882–1947)

37. *Widok na Wisłę z Polany Lea*, 1928; akw. pap., 48 × 67, sygn. datow.; nr inw. MS-552/s

WAŚKOWSKI Wacław (ur. 1904)

38. *Sandomierz I, Wisła pod Sandomierzem*, 1954; akwaf. pap., po 35 × 26, sygn. datow.; nr inw. MS-362/s, MS-364/s

Lit.: E. Jeżewska, *Sandomierz w malarstwie i grafice...*, s. 10, poz. 56; też, *Malarstwo i grafika...*, poz. kat. 69.

WRÓBLEWSKA Krystyna (ur. 1904)

39. *Piaskarze na Wiśle*, 1950; drzew. bibułka, 30,5 × 30, sygn. datow.; nr inw. MS-544/s

Sandomierz, czerwiec 1986 r.

МАТЕРИАЛЫ, КАСАЮЩИЕСЯ РЕКИ ВИСЛЫ В СОБРАНИЯХ ОКРУЖНОГО МУЗЕЯ В САНДОМИРЕ

В Окружном музее в Сандомире с 1981 г. возникает новая коллекция произведений искусства — работ, показывающих реку Вислу с начала до конца её течения, работ, в которых подчёркиваются природные и исторические связи города Сандомира с рекой Вислой, благодаря которой этот город процветал в прошлые века. Кроме того коллекция эта полностью подчёркивает значение Вислы — „королевы польских рек” — для польского народного хозяйства и культуры. Это значение полностью показывает с 1984 г. Музей Вислы в городе Тчев.

Среди собранных в сандомирском музее нескольких десятков работ посвящённых Висле находятся произведения живописи, графики и одна аллегоричная скульптура. Река изображена на них разнообразно; кроме речного течения экспонируются также мосты и старинные зернохранилища.

На панорамах Сандомира, гравюрах 17 и начала 18 в. именно Висла — характерный элемент, определяющий черты и достоинства этого города. С 19 в. художники всё чаще подчёркивали красоту Вислы как стихии. К таким картинам принадлежат, прежде всего, пейзажи Станислава Чайковского, Витольда Хомича, Марии и Станислава Давских, Мечислава Филипкевича, Михалины Кжижановской, Витольда Миллера и др. Графики с мотивом Вислы изготовили, между прочим, Максимилиан Фаянс (по рисункам Наполеона Орды), Ян Рубчак, Вацлав Васьевски и Кристина Врублевска. Единственная скульптура в коллекции — это 19-вечное аллегоричное изображение Вислы как молодой девушки у бока Вавеля — старика, одетого в броню и в короне. Это произведение вышло из мастерской пользующегося всеобщим признанием польского скульптора — Антона Кужавы.

VISTULANA IN THE COLLECTIONS OF THE DISTRICT MUSEUM IN SANDOMIERZ

Since 1981, the District Museum in Sandomierz has started a new collection of works of art which represent the Vistula River along its whole run, emphasizing natural and historic associations of Sandomierz with the Vistula thanks to which the town used to be prosperous in the past centuries. This collection refers to the idea of a full presentation of the importance of the Vistula — 'queen of the Polish rivers' for Polish economy and culture, which has been developed since 1984 by the Museum of the Vistula at Tczew.

Amongst the works found in the collection of the Sandomierz Museum, there are paintings, graphic works and one item of allegoric sculpture. The river has been represented in various ways; apart from the water current, bridges and monumental granaries are also shown.

In the panoramic pictures of Sandomierz, and drawings from the 17th and early 18th centuries the Vistula is somewhat a decisive element that determines the character of the town. Since the 19th century, artists more frequently emphasized the charm of the Vistula as an element. That kind of pictures includes first of all the landscapes of Stanisław Czajkowski, Witold Chomicz, Maria and Stanisław Dawski, Mieczysław Filipkiewicz, Michalina Krzyżanowska, Witold Miller and others. Graphic works with the motif of the Vistula River were executed amongst others by Maksymilian Fajans according to the drawings by Napoleon Orda, Jan Rubczak, Waclaw Waśkowski and Krystyna Wróblewska. The only sculpture in the collection is a 19th-century allegoric representation of the Vistula as a young girl by the side of the venerable Wawel Castle — an old man in armour and crown. This work was made in the workshop of the eminent Polish sculptor Antoni Kurzawa.